

พระธาตุสี่โคตตะบอง แขวงคำม่วน สปป.ลาว ถ่ายโดย สมชาย นิลอาธิ

เอา แก่นจัน²¹ แลคันธารัสของหอม กับทั้งฝนใสในอ่างเป็นปัดถวีแล้ว จึงเอาฝ้ายมาปุกเท่าเป็นดอกจิงแดง
งามแล

พระเจ้าทรง บาส²² อว่ายหน้าสูทิสสตะวันออก เจ้าอาณนนำ พุทธลีลามาทงอากาศลง เนา²³ ที่ดอน
กอนเนา²⁴ (ดอนกอนเนา, ดอนกอนเนา, ดอนกอนเนา) หั้นก่อน จึงมา สรรฐิต²⁵ แคมหนองคันแทเสื่อน้ำ
หลังเห็น²⁶ แลน ๑/๗/๑ คำ²⁷ ตัว ๑ แแป²⁸ ลื่นออก ที่โพนจิกเวียงจัว ใต้ปากห้วยคูก้าหั้น สัพพะญญเจ้ากทำ
หะลิระหะลิตุกาน แยมหัว²⁹ เจ้าอาณน จึงไหว้พระพุทเจ้าแยมหัวด้วยเหตุสิ่งใดก็ข้าจา

ดูราอาณน ตลาคต หลังเห็น แลนคำตัว ๑ แแปลื่น ให้เป็นเหตุแล เมืองสุวรรณภูมินี้ เป็นที่อยู่แห่ง
นาง (นาค) ทั้งหลาย มี (สุ) วัฒนนาคเป็นเค้าแล ผีเสื่อน้ำทั้งมวรวแล พาย³⁰ หน้าพูน คนทั้งหลายผู้งอยู่ใน
เมืองอันนี้ แม้นสูธัมมกิติ จักเลือกเอาผู้มีสัจได้ยากนักแล จัก หล่าค่า³¹ ฮูปีน³² แปร ไปมา หล่า³³ เทื่อหลายที่
แล

บางพ่อง³⁴ จักเชื้อ บุรคร³⁵ แก้ว ๓ ประกาน³⁶ ส่วน ๑ ก็มี

บางพ่อง เชื้อ ๒ ส่วน

บางพ่อง เชื้อบุรคร ๓ ประกาน ทั้งมวรว ก็มีหั้นแล

บางพ่อง เชื้อมิจสาทิสสิบส่วนนึ่ง ก็มี ๒ ส่วนก็มี

บางพ่อง เชื้อมิจสาทิสสิทั้งมวรว ก็มีหั้นแล

เหตุว่า พระตลาคตเห็นแลนคำแปลื่นนั้น เป็น ๑/๗/๒ (๑) นิमितหั้นแล เมื่อใด ท้าวพระยาตนเป็นข้อ
(ข้อ,เชื้อ) หน่อพุทรวงสาชีณาสว (ชีณาสพ) ได้มา เสวยรส³⁷ พุทธสาสนาบานแบ่งจักฮู้งเฮื่องเหมือนดังพระ

20 หมายถึง ทำ, สร้าง

21 แก่นจันทน์-ผู้ปรีวรรต

22 บาดร-ผู้ปรีวรรต

23 หมายถึง อยู่

24 นิตานอุรังคธาตุ ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า “ดอนคอนพระเนา” หน้า ๔๕., และอุรังคธาตุ (ตำนานพระ
ธาตุพนม) ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๕๕๓) กล่าวว่า “ดอนกอนเนา” หน้า ๑.

25 สติต-ผู้ปรีวรรต

26 หมายถึง เล็ง, แลดู

27 หมายถึง ตะกวดทอง

28 แปลบ, แมลบ, แลบ-ผู้ปรีวรรต

29 หมายถึง ชิม

30 ภาษ-ผู้ปรีวรรต

31 ละค่า, ลีมค่า, ด้อยค่า-ผู้ปรีวรรต

32 หมายถึง หมุน

33 หมายถึง หลาก

34 หมายถึง บางพวก

35 บุญคุณ-ผู้ปรีวรรต

36 ประการ-ผู้ปรีวรรต

ตลาคตยงัท้าวรานนี้แล เมืองอันนี้เป็นที่เที่ยวไปมาแห่ง โพรสิต³⁸ แต่ก่อนกับ ด้วยเหตุจึงมาส่งผล เวน³⁹ หั้นแล

ยามเมื่อ พระตลาคตเป็น ท้าวสุทรนุ ได้มาเสาสลา ยักข⁴⁰ ที่นี้ จึงพัฒนางแก้วเจียรบัพพาหั้นแล เมื่อเป็น ท้าวพุทธเสน ก็ได้มาหาที่นี้ ยังมีรสสีตน ๑ ชื่อว่า รสสีสังหอร อยู่ในป่าที่นี้ จึงมาติดตามให้พ้นจากยักขอันจักกินป่างนั้น หั้นแล

ดูราอาณน เมื่อพระตลาคตนิรพพานแล้วพุน พระยานาคจักจึงก่อแฮกเป็นเมืองตั้งไว้แคมน้ำ หาดชาย⁴¹ หั้นแล

ยังมีพระยาตนึง ชื่อว่าสุमितธัมมวงสา เสวยราสในเมืองมรุกขนคร จึงให้น่า เคื่อง⁴² ปัญจราชกุฎกฏมา หดสง⁴³ กระไทยชาย⁴⁴ ๑/๘/๑ ผู้ ๑ อันเป็นพ่อไฮ่พอนา กับทั้งลูกสาวพระกุลลวงสา อันเป็นไทยในเมืองสุวิณณภูมินั้น พระยาจันทบุรีประสิทธิศักดิ์กะเทวะ ก็จักได้ตั้งไว้งพุทธศาสนา ประถมหัวที⁴⁵ หั้นแล

พระยาจันทบุรีประสิทธิศักดิ์กะเทวะตนนั้น แม่น พระยาปเสน⁴⁶ (ปเสนทิโกศล) มาเกิดใช้ กัมมะกระเสด⁴⁷ ปุม⁴⁸ ไหย่นั้น เป็นเค้าหั้นแล อันนี้ได้เข้า ลูก⁴⁹ อำนาจแห่ง มาตุคาม⁵⁰ คือนางมริกา (มัลลิกา) พระยาได้ลงมาจากปราสาทไปสู่ ส้วม⁵¹ อาบดังนั้น จึงเกิดใน กระกุล⁵² พอนาเพื่อดังนั้นแล

ลูกสาวกระกุล วง⁵³ นั้น แม่นนางมริกา มาเกิดใช้กัมมะกระเสด อันนางได้ให้ หมมาเสบ⁵⁴ ได้ตกนรกเจ็ดวันบาปนักหมดแล้ว กัมมะยังจักได้กระกุลพอนาเป็นผัวเพื่อดังนั้นแล

37 เสวยราช-ผู้ปริวรรต

38 โพรสิต-ผู้ปริวรรต

39 หมายถึง เวน

40 ยักข-ผู้ปริวรรต

41 หาดทราย-ผู้ปริวรรต

42 เครื่อง-ผู้ปริวรรต

43 หมายถึง สรงโสรง

44 หมายถึง กระทาชชาย เป็นคำโบราณ มีความหมายว่าคนผู้ชาย

45 หมายถึง ตั้งแต่แรก

46 ใน โพรสิตดา หรือ ทสโพรสิตดา : พระโพรสิตว์ ๑๐ จำพวก พระโพรสิตว์นามว่า ปเสนทิโกศล จักได้เป็นพระพุทธเจ้าพระนามว่า ธรรมราชา มิไม้กาทิง เป็นไม้ตรีสรู-ประกาศ สุรเสน. (๒๕๔๐). พระคัมภีร์อนาคตวงศ์. กรุงเทพฯ : หจก. โรงพิมพ์สุรวัดน์. หน้า ๑๗๕.

47 กัมมเกษตร,กัมมกษัตริย์-ผู้ปริวรรต

48 หมายถึง ท้อง, พุง

49 หมายถึง ล้ำ

50 หมายถึง ผู้หญิง

51 หมายถึง ห้องน้ำ

52 หมายถึง ตระกูล

53 วงศ์-ผู้ปริวรรต

แขนว่า⁵⁵ ปัดด้วยอันเป็นเมียแห่ง โพรียน⁵⁶ ยังจักให้ปุตติวิบากยิ่งกว่านั้นแล อันนางตกรรก เจ็ดวันบ่ปาน เหตุหม่าถ้อยบาปยังเบา ๑/๘/๒ (แคว) อันนางล่ำว่าพระยาเสบกัด้วยแม่ แพะ⁵⁷ นั้น เป็นบาป เหตุผิวเมียใส่โทท (โทษ) กันบ่ขึ้น ท่อ⁵⁸ เป็นกัมมะกระเสดสิ่งเดียวแล

เหตุดั่งนั้น พระตถาคตว่าเมืองสุวรรณภูมินี้ ติดกับด้วยกัมมะกระเสด เวณแห่งพระโพธิสัตว์จึงนำมา เกิดใช้ดั่งนั้นแล

เมื่อพ่อนานผู้เป็นพระยา อรหันตจะมีสิบตน ในเมืองสุวรรณภูมิ ตน ๑ จักได้เอาธาตุอรหันตอัน เป็นวงสาพระตถาคตทั้งมรวมาไว้ในป่าที่แควน้ำจิมหัน พระยาตนนั้น จักได้พ้อมกับอรหันตละป็นนาไว้หั้นแล อรหันต ๕ ตน เล่าจักได้เอาธาตุพระตถาคต มาไว้ที่ภูเขาหลวง (หลวง?) หั้นแล

เล่าพระยาตนนั้น จักได้พ้อมกับอรหันต ละป็นนา⁵⁹ ไว้หั้นแล สุด เช่น⁶⁰ อรหันตแล้ว พระยา จันทบุรีจติได้เป็น พระยาจันทพานิต (จันทพานิช) ตั้งเมืองอยู่ในแดนหนองคันแทเสื่อน้ำหั้นแล

ดูราอาณน อรหันต ๒ ตน จักได้มากำจัด ๑/๘/๑ ผีเสื่อน้ำทั้งหลายฝูงนี้ แล้วยังมีพระยาตนหนึ่งชื่อว่า สีสัมมาอาโสกราช จักเอาธาตุพระตถาคตมาละป็นนาไว้หั้นบ่อนึงแล

ยังมี รัสสี⁶¹ ตนหนึ่ง ชื่อว่า ถิตะกัปปิ อยู่ใน ป่าหิมมัทพพาน⁶² พุน มีอายุเสี้ยงกัป็นิง มาเอาพระยา ทั้ง ๒ อันกินเมืองกรุงนทนคร ไป บวด⁶³ เป็นรัสสี ตนหนึ่งชื่อว่าอมรรัสสี ตนหนึ่งชื่อว่าโยธิกะรัสสี ดังพระยาสู มิตรธัมมพอนาเป็นพระยานั้น จุตติได้ไปเกิดในเมืองพาราณสี ได้บวดเป็นรัสสีอยู่ที่เดียวกันหั้นแล

อมรรัสสีแลโยธิกะรัสสี จักได้มาแสกเมืองไว้ที่ตอยันนทังฮี มีชื่อว่าเมืองสีสัตตนาถ ด้วยเหตุขนาดตัว นี้มีเจ็ดหัวนั้น มูลลบ้านเมืองแลศาสนาจักเกิดมีสืบ ๆ ไปแล

โยธิกะรัสสีจุตติ ได้ไปเกิด เมืองอินทะปฏิฐานคร ไปบวดเป็นมหา ๑/๘/๒ (โค) เถน⁶⁴

อมรรัสสี จุตติได้มาเกิดใน เมืองสีสัตตนาถ นั้น

เมื่อชาติพุน ได้ไหลหลังเมื่อ (แมว?) เสียเวนอันนั้น จึงมีแก่ กุมมาน⁶⁵ แล ไหลไปฮอดมหาเถนจึงมา เลี้ยงสั่งสอน ๑ กุมมานก็ได้ให้สัจจแก่มหาเถน พายุลุนมีกำลังคั้นมา คว่า⁶⁶ ยุทธก่า⁶⁷ บ้านเล็กเมืองน้อย มา

54 เสพ-ผู้ปริวรรต

55 ครั้นว่า,หากว่า-ผู้ปริวรรต

56 โพรญาณ-ผู้ปริวรรต

57 นิทานอรรถาตุ ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า “เสพแม่แกะ” หน้า ๔๑.

58 หมายถึง เท่า, เสมอ

59 หมายถึง สถาปนา

60 หมายถึง ยุค, สมัย, ปาง, ชั่วอายุคน

61 หมายถึง ฤาษี

62 ป่าหิมพานต์-ผู้ปริวรรต

63 บวช-ผู้ปริวรรต

64 มหาเถร-ผู้ปริวรรต

65 กุมาร-ผู้ปริวรรต

66 หมายถึง คั้น, เสาะหา, แสวงหา

ห่ม⁶⁸ มา แขนว⁶⁹ ตนตั้งเป็นเมืองหัน ไห่แล้วจักได้ก่อแฮกพุทธศาสนา ไว้ใน ดอยนันทกั๊งฮีสีตตนาค หันแล

สมิตตัมมรัสสี จุตติมาเกิดในเมืองฮีสีตตนาค เทวดาจักได้ฮักสาอย่างนัก

พระยาทุกคตะไหล่น้ำ ตนนัน อันมีค่า ปราธนา⁷⁰ เป็น พุทธบิดา นั้นแล ทอว่ามักกทำมิจสาจารกัมม⁷¹ มากนัก คันว่า⁷² เสี่ยงชีวิตจั้ง (จิต) บ่หวั่นไหว จักไปเกิดใน เมืองพาราณสี ออกบวชชื่อว่า ทุกคตะรัสสี อยู่ที่เก่าหันแล

๑/๑๐/๑ ผิวา (ผัว) แห่งนาค (นาง) เทวีปาปะ ผู้นึง จักได้เสวยราสสีบ ๆ พุทธศาสนาบ้านเมือง สุขกระเลิม⁷³ อิ่มเต็ม พระยาตนนันแม่น อามาส⁷⁴ มิตตัมมวงสา แต่ชาติอันก่อนนั้น มาเกิดแล คันจุตติ ได้เป็นรุกขกุ่มมเทวดา อยู่ฮักสาพุทธศาสนา บ้านเมืองกับเทวดาทั้งหลายหันแล

ปาปะเทวี ได้เป็นใหญ่จักให้หม่นหมองแก่พุทธศาสนาบ้านเมือง พระยารุกขกุ่มมเทวดาโกตเคียด⁷⁵ กลัวเป็นอนตายแก่กุ่มมาน จึงพ้อมกัน บันตน⁷⁶ ใจ เสนาอามาส⁷⁷ ให้กทำปาปะเทวีเถิง วินาศ⁷⁸ ตายไปได้ ตกนารกอยู่ก็มีหันแล

ยามนั้น สังฆเถนแลเสนาอามาสทั้งหลาย พ้อมกันราชาพิเสกยังกุ่มมานผู้นึงเป็นพระยา ชื่อว่า ไชยจักร เทดประจนแพ (ชนะ) บ้านเมืองทั้งหลาย มีปาปะเทวีเป็น ๑/๑๐/๒ (โค) เค้าหันแล พระยาไชยจักรตนนัน ได้สืบพุทธศาสนาบ้านเมืองแล้ว จึงมาสั่งสาสนาในจันทบุรี อันพระยานาคหาให้ฮีลธิ (ฮีลวัสสตี) แต่ก่อนไว้นั้นแล พระยาอินทา จึงให้ วิสุกัมมเทวบุตร⁷⁹ ลงมาแฮกพุทธศาสนาช้อย ที่แคม น้ำห้วยม้งคละหัน บ่อย่าหันแล

ยามนั้น พระยาปุตตะจุลลณี จุตติมาเกิดชื่อว่า เอกกะจักขุกุ่มมาน พระยาไชยจักรตนนัน จุตติได้ไปเกิดใน เมืองพาราณสี ได้บวชชื่อว่า ไชยะจิกขรัสสี อยู่ที่เก่าหันแล

67 บุทธกรรม-ผู้ปริวรรต

68 หมายถึง คุ่มครอง, ปกป้อง

69 หมายถึง ฟั้งฟิง

70 ปราธนา-ผู้ปริวรรต

71 มิจลาจารกรรม หมายถึง ประพฤติผิด

72 หมายถึง ถ้า, ถ้าจะ, ถ้าหากว่า

73 สุขเกษม-ผู้ปริวรรต

74 อามาศ-ผู้ปริวรรต

75 โกรธ-ผู้ปริวรรต

76 บันคใจ-ผู้ปริวรรต

77 เสนา อามาศ-ผู้ปริวรรต

78 วินาศ-ผู้ปริวรรต

79 วิสุกรรมเทวบุตร คือ เทวบุตรซึ่งมีฐานะเป็นวิศวกร และ สถาปนิกประจำเทวดานัก บางคราวแปลงตนเป็นช้างเอราวัณเทวราช

พาหนะ เทวบุตรตนนันถือว่าเป็นบิดาแห่งการก่อสร้าง จึงเรียกผู้เชี่ยวชาญชั้นสูงว่า “วิศวกรรมโยธา” -ประกาศ สุรเสน. (๒๕๔๔). หน้า ๕.

เอกกะจักขุกุมมาน ได้เสวยราช มีอัครมเหสีผู้หนึ่ง เทวดาทั้งหลาย ให้ฝันเห็น **ตันฮัง**⁸⁰ ลุม (ล้อม) สี
มหาโพธิ สังฆเถน จึงชุมนุมนิมิตอันนางฝันนั้นแล **กทำนวยทวย**⁸¹ ว่า นางจักมีกุมมานผู้หนึ่ง **แม่่นพุทธปิตตา**
กุมมานผู้นั้น ๑/๑๑/๑ แล จักมีลูกผู้หนึ่ง อันเป็นชื่อน่อ **พุทธวง**⁸² สังฆเถนทำนวยทวยดังนี้

ทุดคตระรัสสี จุตติมา **ปฏิสนธิ**⁸³ ในท้องนางแล้ว **ประสูต**⁸⁴ ออก สังฆเถนให้ชื่อว่า **สาละโพธิกุมมมาน**
(สาละโพธิ,โพธิสาละ) **สาละ** ได้ไม่อันล้อม คือว่าโพธิ่นั้น ได้ลูกจักเกิดมาแก่กุมมานผู้หนึ่งแล **สาละโพธิกุมมมาน**ได้
เสวยราช **เอานางปัจฉิมกุมมารี** อันฮ่วมชาติเป็นเทวีปางนั้น พุทธศาสนาบ้านเมือง ก็ฮุ่งเฮืองปราศจาก**มิจ**
สาทิสฺสี ทั้งหลายหันแล

ยามนั้น **ไชยจักรรัสสี** จุตติมาเกิดในท้องเทวีประสูตแล้ว เทวดาทั้งหลายจักฮักฮายิ่งนัก จึงบันตนใจ
อुकคเทต (เอกกเทต?) มาเอาเป็นใหญ่ชื่อว่า **ไชยประเสิต**⁸⁵ จักได้โลกียสมบัติอันมากในที่นั้นหันแล พระยา
สาละโพธิสัดตนพอนั้น ก็จักได้เที่ยวสร้างที่ **เมืองพระยาจันทบุรี** อันนี้แล ๑/๑๑/๒ (๓) เมื่อก่อนพระยาตนนี้ยาม
ได้เป็นกุมมานั้น **พารีน**⁸⁶ ไปออกอ้อมไวยังพระยาตนนั้นก็เสวยราชตาม**ประเวณีธัมม** ลวดป่อยเป็นพันระ
นัง คือว่าตายไปแล พระยาสาละโพธิ จักถึง**ปวัตติกัมม**แห่ง**พันธนังหัตถิตัว**นึ่ง ก็ตายไปหันแล จึงไปเกิดใน
เมืองพาราณสี ได้บวชชื่อว่า **สาละโพธิรัสสี** อยู่ที่เก่าก็มีแล

ดูราอาณน **พระยาไชยประเสิตจากอुकคประเทศ** (เอกประเทศ) ที่นั้น มาอยู่เสวยราชเอานาง (เท) **วี**
แก้ว (เทวีแก้ว, แก้วเทวี?) อันเกิดกับนั้น มาแล้วจักขึ้นชื่อเมืองว่า **จันทบุรีสัสตนาค** ว่าเมืองพระยานาคให้**สิ**
สิทธิ (สวัสสตี?) แก่บุรีจันแล

ยามนั้น **เทวดา นาค มหาสักข**⁸⁷ ทั้งหลาย ชมชื่นยินดีให้เสียงสาธุการสื่อกันไปทั่วทิศทุกแห่งก็มี
แล เล่าจักได้โชตนาพุทธศาสนา อยู่ไปใน**อาณาจักรฐาบ้านเมือง**เป็น ๑/๑๒/๑ อันยิ่งกว่าท้าวพระยา จักได้**ก่อเจ**
ติยะโลมธาดูพระตถาคต อัน**พระยาสิธัมมะอโสภ**เอามาละปะนนาไวนั้นแล ท้าวพระยาฝูงอื่นมี **บุญสมพ**
พานกัตตาทิกาน⁸⁸ น้อย บมีอายุจักก่อ (เจ) เตียะโลมธาดู อันพระยาสิธัมมะอโสภสร้างไวนั้น ท่อเวณไวอันเป็น
ชื่อน่อพุทธ (วง) สามีบุรสมพพานอันมากนิกแล พระยาตนนั้นจักได้**ก่อเจติยะโลมธาดูหัวหน้าพระตถาคต**
ไว้ที่ภูเขาลวงนั้น เพื่อสืบพระยาจันทบุรีหันแล บ่ต่อแต่นั้นเล่าจักได้**ก่ออุป** (มุง) **แม่่นโลมธาดูอรหันตศิลา**
สาวก อันอรหันตาเจ้าทั้ง ๒ ตนกับทั้งพระยาจันทบุรี ได้มาละปะนนาไว้ใน**ปาวัน**หันแล

80 รัง, เต็ง-ผู้ปริวรรต

81 ทำนวยทวย-ผู้ปริวรรต

82 พุทธวงค์-ผู้ปริวรรต

83 ปฏิสนธิ-ผู้ปริวรรต

84 ประสูต-ผู้ปริวรรต

85 ไชยประเสิต-ผู้ปริวรรต

86 ปรีน-ผู้ปริวรรต

87 มหาสักข-ผู้ปริวรรต

88 บุญสมการกัตตาทิกาน-ผู้ปริวรรต

พระยาไชยประเสิตตนนั้น เมื่อชาติก่อนพันพาริพนประริวาน ทารากา⁸⁹ หล่นน้ำในที่ ๑ เด็กน้อย ทั้งหลาย ลอยน้ำไปเป็น ได้จำลอย ๑/๑๒/๒ (ค) น้ำอันยาวโย เด็กน้อยทั้งหลายฝูงนั้น ได้กินน้ำลำบากเวทนา กัมมกระ (ก) เสกเวน จักถึงพระยาตนนั้น จักได้พาริพนทั้งหลาย ไปยุทธกัมมในแม่น้ำแล ตั้งอยู่ในเขตเมือง มรุกขนคร อันเป็นเมืองเก่าแต่ชาติก่อนนั้น ก็บังเกิดยงกุลสะจักก่อแฮกพุทธศาสนาเจติยะใหม่ในที่นั้น จักไป ยุทธกัมม สมคาม⁹⁰ สัมยามนั้น

พระยามรุกขกวมะ ตั้งอยู่ฮักสาเมืองสีสัตตนาคแต่ก่อนนั้น ได้เกิด (มา) ใน ณ กระจุกอันต่ำนัก ก็ ได้เป็นเสนาใหญ่แก่ มหาไชยประเสิต ตนนั้น ได้ยุทธกัมมน้อมทางนึ่ง เด็กน้อยทั้งหลายได้ไปเกิดในเมือง อินทปฏิฐานคร ก่อนนั้น ก็ได้เป็นแก่กว่าในพนเสก (เด็ก) เขาก็ล้อมวังชิงไว้ยังริพนพระยาไชยประเสิต บาง ฟ่องตาย บางฟ่องลอยพัน ส่วนดังพระยาตนนั้น ได้สร้างบูรสมพพานอันเทวดา ๑/๑๓/๑ หากพิพัก (พิทักษ์) ฮักสาชู่ยามนั้น วิสุกัมมเทวบุตร จึงหลังเห็นอนาคตให้จักเกิดมีมาก ก็ลงมาเอาชีวิตไว้แล้ว จึงเอาหนีไปบวชชื่อ ว่า ไชยะรัสสี อยู่ที่เก่าหั้นแล

ดูราอานน เสนาใหญ่ผู้นั้น จักพาริพนโยธาคืนมาเป็นพระยาบุญชลประเทศ (บุญชรประเทศ, บุญชร ประเสิต?) ด้วยอันเหล่าชื่อเมืองเสีย ได้ชื่อว่า เมืองล้านช้าง หั้นแล พระยาบุญชลประเทศ สืบพุทธศาสนา บ้านเมือง จักก่อเจติยะโลมธาดูฝาดินชวา อันอรหันตไว้ที่เมืองไว้ที่ เมืองหล้าหนองทั้งหลาย นั้นหั้นแล ค้น ว่า พระยาตนนั้น จุตติได้เมื่อเกิดในชั้นฟ้าตูลิตา ปรากฏชื่อว่า บุญชลเทวบุตร แล้ว จึงได้ลงมาเกิดพ้อม พระ เมตเตยยะโพธิสัต พ้นแล

ยามนั้น (กาล) โพธิรัสสี จุตติมาเกิดในวงสาไชยยะ (ประเสิต) ชื่อว่า วงสากวมาน จักได้เสวยราชส สืบพุทธศาสนา บ้านเมืองก็สูงเฮืองท่อกันทั้งหลายจักเพ็งใจนัก อนา ๑/๑๓/๒ (คระ) คคะตะ เกยยะ ก็จักเกิดมี แก่พระยา เหน็ด ราชบุตร⁹¹ ผู้แก่นั้นหั้นแล พระยาตนนั้น เมื่อเป็นทศคตะกวมาน ได้ให้สัจจะแก่มหาเถน พายลุนแล (พั?) พันกัน ท่อเอาเหตอันได้เป็นใหญ่แก่แผ่นดินแล กทำมิจสาจารกัมมนั้น พระยาวงสาตนนั้น ได้พาริพนสู่ที่เก่า ก็ได้ถึง อุบษาปากำ (อุบาทว์กัมม) ลวดเป็น กนละหน⁹² แก่พุทธศาสนาบ้านเมืองแล

89 หมายถึง เด็กยังไม่โตขงสา

90 หมายถึง สงคราม

91 ราชบุตร-ผู้ปรีวรรต

92 หมายถึง โกลาหล, วนวาย-ผู้ปรีวรรต, โกลาหล ๓ : ๑. กัปปโกลาหล ได้แก่ ความโกลาหลแห่งกัปป คือ เหล่าเทพชั้นกามาจร ชื่อ โลกพยุหะ พวกกันคิดว่า เมื่อ ๑๐๐๐๐๐ ปีล่วงไปแล้ว จักมีความผันผวนแห่งกัปป จึงพากันสขายหม ร้องไห้ น้ำตานองหน้า เอามือเช็ดน้ำตา นุ่งผ้าแดง ถือเพศแปลกประหลาด เทียวโพทนาในถันมนุษย์ว่า "ชาวเราทั้งหลายเอ๋ย ต่อแต่นี้ไปเมื่อ ๑๐๐๐๐๐ ปีล่วงมาแล้วกัปปจักผัน ผวน โลกจักพินาศ ทะเลหลวงจักเหือดแห้ง มหาปฐพีและขุนเขาสินธุ จักถูกไฟไหม้ จักพินาศ จนถึงพรหมโลก ขอท่านทั้งหลายจงพากันเจริญเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จงบำรุงบิดามารดา อ่อนน้อมต่อผู้เป็นใหญ่ในตระกูล" ความโกลาหลดังว่ามานี้ชื่อว่า กัปปโกลา หล ๒. พุทธโกลาหล ได้แก่ ความโกลาหลแห่งพระพุทธเจ้า คือ เหล่าเทพที่คุ้มครองโลก คิดว่า "เมื่อ ๑๐๐๐๐๐ ปีล่วงไป พระพุทธเจ้า จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก" จึงพากันเที่ยวป่าวร้อง นี้ชื่อว่า พุทธโกลาหล ๓. จักกวัตติโกลาหล ได้แก่ ความโกลาหลแห่งพระเจ้าจักรพรรดิ เหล่าเทพทั้งหลายนั้นแล คิดว่า "เมื่อ ๑๐๐๐๐๐ ปีล่วงแล้ว พระเจ้าจักรพรรดิจักเสด็จอุบัติขึ้น" จึงเที่ยวโพทนาคังที่ว่ามานี้ นี้ชื่อว่า จัก กวัตติโกลาหล -ประกาศ สุรเสน. (๒๕๔๐). พระคัมภีร์อนาคตวงศ์. กรุงเทพฯ : หจก. โรงพิมพ์สุรวัดน์. หน้า ๑๔๕.

ดูราอาณน พระอินทา จึงหลังเห็นเหตุดังนี้ จึงให้วิสุกัมมเทวบุตรลงมาให้ไชยรัสสี **ชิน**⁹³ ชีวิตได้แล้ว จึงจุดติมาเกิดเป็นลูกพระยาวางสาตนนั้น มีชื่อว่า **สุริยกุมมาน** ตามนิมิตแต่ **เมืองฮ้อยเอ็ดประตู** (พุ่น) แล วิสุกัมมเทวบุตร จึงมาคาดยงนาคแลเทวดาอารักษ์ มเหล็กขา ทั้งหลาย ด้วยคำว่าเจ้าทั้งหลาย **จงสะสมะคี** (สามัคคี) **สะสมะคา** ซึ่งกัน อักสาเจ้าสุริยกุมมานไว้ กันถึง**มังคลสังกาส** ให้ได้เสวยราชเป็นพระยา ๑/๑๔/๑ เทิน จึงสั่งสนั่นแล้วจึงหนีหันแล

ยามนั้น พระยาวางสา ตนว่าถึงยัง **กัมมะปัตติ** เต (แต่) หลังแล จุดติไปเกิดด้วย**โอปาปติกกะ** เป็นกุมมเทวดาได้ **ชาววัสสา**⁹⁴ จึงได้เกิดในอินทปฏฐนคร ก็ได้เสวยราชพุทธศาสนาในที่นั้น แล้วจุดติได้ไปเกิดในเมืองพาราณสี ออกบวชชื่อว่า **วงสารัสสี** อยู่ที่เก่าหันแล แต่นั้น **อัปสัทธาภิจสาทิฏฐิกัมมะมินทิน** จักเกิดมีในเมืองบ้านนั้นหันแล

ยังมี **วัสสาพาละ (กาละ)** อันนึ่งเทวดาอารักษ์ มเหล็กขา ทั้งหลายฝูง อักสาเจ้าสุริยกุมมาน เห็นยังสังกาสพ้อมทั้ง มัตตา (มิตตา) มีชื่อว่า **ปุลณสหัสส วุฒิมังคละสังกราส**⁹⁵ อันควรแก่เจ้าสุริยกุมมานชาติดิอันถ้วน ๓ ในที่นี้แล

ดูราอาณน เทวดาทั้งหลาย เห็น **รมเพิง**⁹⁶ ดังกล่าวแล้วนี้ จึงให้ได้ถึงยังราชสมบัติเป็น ๑/๑๔/๒ (ขร) พระยาหันแล ยามนั้นเทวดาฝูงอักสายัง**กุมมเสตรัสดี** (เศวตฉัตร) แล อักสาพุทธศาสนาแล เทวดาฝูงอยู่ในอาณาเขตบ้านเมืองทั้งมวร สังกาสได้แสนสามหมื่นสามพัน**ฮ้อยสามสิบเก้าตน** จักพ้อมกันให้สาธุกานส่งข่าวสืบ ๆ กันไปด้วยคำ **ดูราเจ้าทั้งหลาย เจ้าสุริยกุมมานจักเสวยราช เป็นใหญ่แก่บ้านเมืองในจันทบุรีแล้วจงลงมาชุมนุมกันปงราชตามคำมั่งแห่งเฮาทั้งหลายเทิน** เทวดาทั้งหลาย กล่าวดังนี้แล้วจึงลงมาชุมนุมกันในดอยเขาควายนัน หลัน **มโหสบ**⁹⁷ ปัตติพบกัน ๓ วัน ๓ คืน จักพ้อมกันปงราชนามว่า **พระยาสุริยวงสาไชย จักธัมมิกกราชาเสฏฐาอิราส** ดังนี้ปางนั้นหันแล

ดูราอาณน พระยาตนนั้นได้ **ฟ้าเพ็ง**⁹⁸ ทาน **สิน**⁹⁹ บารมีอันมาก จักเป็นพระยาตนประเสียดยิ่งกว่าท้าวพระยาทั้งหลาย จักมีอายุหมื่นยี่น ๑/๑๔/๑ โขตนาพุทธศาสนาพระตถาคตที่เก่าที่ใหม่ จักได้ก่อเจดีย์ถ้วน ๒ ที่ โลมไวยัง **อุปมุง**¹⁰⁰ **อรัญคราสพระตถาคต** ไว้ที่ **ภูกำฟ้า**¹⁰¹ นั้นแล

93 หมายถึง คิน,เพิน

94 ยี่สิบพรรษา-ผู้ปวิวรรต

95 ตามข้อสันนิษฐานของ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ (๒๕๒๑ : ๑๒-๑๕) ที่ว่า ตรงกับปีขึ้นครองราชย์ของพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชในตำนานอรัญคราตุ หรือตำนานพระธาตุนม ซึ่งได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่ที่ถูกมองข้ามไปคือ ในตำนานอรัญคราตุได้ระบุปี ที่เขียนเป็นภาษาบาลีว่า “ปุลณสหัสส วุฒิมังคละสังกราส” ฝูงเทวดาอารักษ์จึงอัญเชิญเจ้าสุริยกุมารขึ้นเสวยราชสมบัติ ศักราชที่ผูกประโยชน์เป็นภาษาบาลีนี้ คือ พ.ศ. ๑๐๐๐ นั่นเอง (คำว่า “สหัสส” มีความหมายถึง ๑,๐๐๐)

96 หมายถึง รัฟ้า

97 มหรสพ-ผู้ปวิวรรต

98 หมายถึง บำเพ็ญ

99 ศีล-ผู้ปวิวรรต

100 อุบมุง ก่อด้วยอิฐโอบกปูนทั้งหลังแม้กระทั่งหลังคา รูปทรงของหน้าบันมีลักษณะโค้งแหลม ล่างแห่งก็เป็นหลังคาชั้นเดียว ล่างแบบเป็นหลังคาซ้อนสองชั้น หน้าบันมีลวดลายเครือวัลย์บันปวนประดับ พื้นครหลวงพระบาง มีอุบมุงอยู่หลายวัดเช่นที่วัดเชียงทอง วัดเชียง

กันว่า จุดนี้ได้ไปเกิดในเมืองพาราณสี ออกบวชชื่อว่า สุริยวงสาจักรัสสี อยู่ที่เก่าก็มีแล้วแล จึงจุดติมาเกิดในเมืองอินทปัฐนคร สร้างพุทธศาสนาหัน ๒ ที่ เล่าจุดติมาเกิดในเมืองกुरुทนคร ชื่อว่า สุริยวงสา กुरुทนคร นั้นก็มีแล

ดูราอาณน ยามนั้น วงสารัสสี ก็จุดติมาเกิดในเมืองกुरुทระ ชื่อว่า สรวงสา ก็ด้วยว่าต่างแม่แลสุริยวงสา ได้เสวยราชส เป็นพระยาสุริยวงสาแล้ว จักได้มาตั้งอยู่ในเมืองฮ้อยเอ็ดประตูตั้งแต่ก่อนเป็นถ้วน ๓ นั้นแล

สรวงสา นั้นก็ได้เสวยราชสเป็น พระยา กुरुทระนคร จักได้สร้างพุทธศาสนาในที่นั้น กันว่าจุดติก็ได้เมื่อเกิดใน ๑/๑๕/๒ (ขรา) ชั้นฟ้าตุสิดา ปรากด¹⁰² ชื่อว่า วงสาเทวบุตร จักลงมาพ้อมเมตเตยยะโพธิสัตพุนแล สุริยวงสา สร้างบ้านเมืองฮ้อยเอ็ดประตู ก็ได้นางเทวีแก้ว เล่าจักได้สร้างศาสนากี่สูงเฮืองเหมือนเมื่อแต่ก่อนนั้นแล แล้วจุดติมาเกิดในเมืองสาวตถิ สิบพุทธศาสนาหัน ๓ ที่แล เมื่อเมืองกุนินารา เมืองราชคิห เป็นเค้า จักได้โชตนาพุทธศาสนาแลเมืองแล ๓ ที่ ด้วยลำดับ โสรัสสมทานคร (โสฬสมทานคร) แลเมืองใหญ่แลเมืองน้อยทั้งหลาย เวียนไปนาคทีป ลังกาทีป จึงคืนมาเมืองอินทปัฐนคร ชาติอันถ้วน ๓ ต่อเท่า ๕ พันวัสสาพุนแล คัน (ครัน) จุดติ จักได้เมื่อเกิดเมืองฟ้าตุสิดา ปรากดชื่อว่า วงสาเขยยะจักกะเทวบุตร เมตเตยยะโพธิสัตลงมา เป็นพระเจ้า จักลงมาบวชเป็นภิกขุในสำนักพุนก็มีแล

ดูราอา ๑/๑๖/๑ นน ตถาคต กทำนวย¹⁰³ ไว้ ต่อเป็นอุกกเทต (เอกเทต) ส่น้อยแล อันจักกล่าวก็เป็นอันกว้างขวาง ก็เป็นอันมากหลายแท้ดีหลีแล พระพุทธเจ้ามา สรัฎฐิต¹⁰⁴ แคมหนองคันแทเสื่อน้ำ กทำทำนวย สาสนนัคร (ศาสดร์นคร) แก่เจ้าอาณน นิตถิตัง ก็แล้วท่อนี้ก่อนแล ฯ

ม่วง วัดหมื่นนา วัดสุวรรณะพุมมาราม ส่วนที่นครเวียงจันท มีที่วัดอินแปง วัดแสน วัดหัวซียง และวัดอุบมุง เป็นต้น คำว่าอุบมุง ลงที่เรียกว่า “กะตึบ”-สงวน รอดบุญ. (๒๕๔๕). พุทธศิลป์ลาว (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ : สายธาร. หน้า ๑๑๐.

101 กุกำพร้า-ผู้ปริวรรต

102 ปรากฎ-ผู้ปริวรรต

103 กระทำนวย/ กัทำนวย-ผู้ปริวรรต

104 สติต-ผู้ปริวรรต